

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ № 3 ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА НА
ОСОБИСТІТЬ ВИХОВАНЦЯ ЗАКЛАДУ ТА ЙОГО
ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА
ПІСЛЯВОЄННОГО ЧАСУ

ДОПОВІДАЧ : КОВТУН Л.В., ЗАВІДУВАЧ ВІДДІЛОМ

**«ТОДІ ЛИШЕ ПІЗНАЄТЬСЯ ЦІННІСТЬ ЧАСУ, КОЛИ ВІН УТРАЧЕНИЙ»
ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА**

**«Всі види мистецтв служать найбільшому з мистецтв – мистецтву жити на землі»
Бертольд Брехт**

Тема моєї доповіді «Вплив культури і мистецтва на особистість вихованця закладу та його ціннісні орієнтири в умовах воєнного та післявоєнного часу».

Виразити сутність та розкрити цю тему сучасною діловою мовою, без емоційного забарвлення, дуже складно.

Водночас наше життя суттєво змінилось, повномасштабна агресія РФ проти України зумовила низку викликів у позашкільній освіті.

Психологічні дослідження показали, що війна має довготривалі наслідки для дітей і підлітків. Під час війни діти — в різній мірі — зіштовхуються з двома типами травматичних подій: несподівані травматичні події та довготривалі несприятливі події, що зумовлюють виникнення непродуктивних стратегій подолання труднощів. У результаті діти значно частіше, ніж їх однолітки без досвіду перебування на війні, страждають від таких проблем як тривожний розлад, посттравматичний стресовий розлад, депресія, дисоціативні розлади (добровільна соціальна ізоляція, деперсоналізація, дереалізація, небажання розмовляти, кататонічний синдром), поведінкові розлади (зокрема агресія, асоціальна і злочинна поведінка, схильність до насильства).

✘ **Вплив культури і мистецтва на особистість вихованця закладу та його ціннісні орієнтири в умовах воєнного та післявоєнного часу**

Всесвітня організація охорони здоров'я закликає до захисту дітей у збройних конфліктах. За її даними десять відсотків людей, які пережили травматичну подію, пізніше матимуть симптоми психологічної травми, а ще десять відсотків демонструватимуть поведінкові зміни або психологічні розлади, які стануть перешкодою для повноцінної участі в повсякденному житті, але не варто вважати дітей пасивними жертвами насильства, позбавленими свободи волі. Вони є активними членами суспільства, які створюють власні стратегії виживання і подолання труднощі.

Останні психологічні дослідження показують, що, попри нелюдські умови, **діти мають величезний потенціал життєстійкості**, що дозволяє їм вирости та стати повноцінними індивідами всупереч отриманим психологічним травмам. Дослідники визначили кілька захисних механізмів, найважливішими серед яких є ефективні стратегії подолання труднощів, позитивна система переконань, здорові сімейні стосунки та дружба.

Масштаби наслідків війни також залежать від післявоєнних подій, зокрема від того, чи успішною є післявоєнна відбудова країни та чи покращилася соціально-економічна ситуація.

Усю складність впливу війни на дітей і підлітків та багатогранність їхнього життєвого досвіду можна досягнути лише завдяки усним свідченням у формі життєвих історій або малюнків.

В нашому місті 01.09.2022, за ініціативою Харківського міського голови І. Терехова, відкритий музей Миру, де зібрані доробки дітей, зроблені під час військових дій з боку РФ.

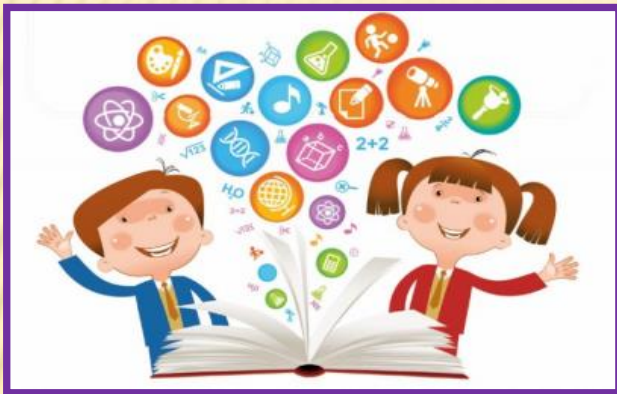
В місті Сараєво (Боснія і Герцеговина) в січні 2017 року відкрита постійна виставка Музею воєнного дитинства.

За допомогою аудіовізуальних свідчень людей, які були дітьми або підлітками під час війни, Музей воєнного дитинства дозволяє уявити повсякденне життя в умовах війни, її небезпеки, страхіття та жахи.

Діяльність таких музеїв покликана ретроспективно визначити захисні чинники, здатні розвинути життєстійкість дітей, та привернути до них увагу. Ці знання сприятимуть захисту дітей, які наразі проживають у зонах бойових дій, й підтримають зусилля, спрямовані на розбудову миру в усьому світі.

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ГУРТКІВЦІВ – ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У процесі розвитку дитини, зазвичай, батьками, вихователями і педагогами багато уваги приділяється письму, рахунку, розвитку логіки, вивчення мов, читання. За все це відповідає ліва півкуля мозку. Для розвитку правої півкулі слід займатися музикою, танцями, живописом та іншими видами мистецтва.

МИСТЕЦТВО ЯК ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ ТА ОСВОЄННЯ ДІЙСНОСТІ

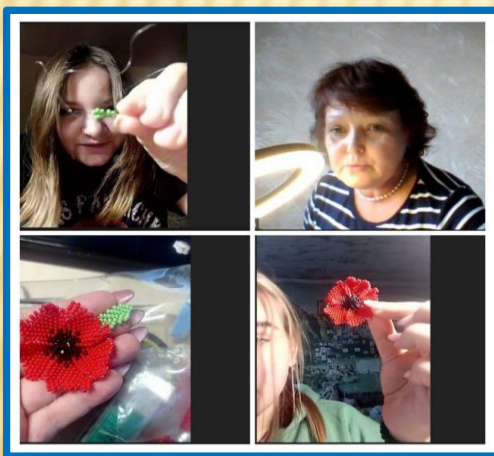
Мистецтво як форма відображення та освоєння дійсності, форма чуттєвого пізнання, як елемент культури, впливає на розвиток особистості, допомагає виявлятися та розвиватися творчим здібностям людини. А саме:

Відбувається формування особистості

- ❖ Сприятливо впливає на інтелектуальний потенціал
- ❖ Сприяє формуванню соціально-прийнятних моральних орієнтирів
- ❖ Допомагає дитині вчитися мислити творчо
- ❖ Заняття творчістю сприяють формуванню позитивної самооцінки та впевненості у собі

МИСТЕЦТВО ЯК ФОРМА ВІДОБРАЖЕННЯ ТА ОСВОЄННЯ ДІЙСНОСТІ

- ❖ У процесі знайомства з мистецтвом дитина вчиться спостерігати, аналізувати, розмірковувати, інтерпретувати
- ❖ Вчиться перекладати мову почуттів та емоцій у словесну форму
- ❖ Розвивається нестандартне мислення, пам'ять, мова, увага
- ❖ Мистецтво як елемент культури допомагає розширити кругозір і познайомитися з культурним середовищем усього світу
- ❖ Мистецтво – хороший помічник під час вирішення емоційних чи психологічних проблем

Знайомлячись зі світом мистецтва, дитина вчиться дивитися на світ, пізнавати його красу, набуває певних моральних цінностей та орієнтирів. Відбувається гармонійний розвиток особистості.

В умовах війни керівникам гуртків закладів позашкільної освіти, як ніколи, потрібна фахова допомога та підтримка методичної служби, – поради, як працювати з дітьми під час воєнного стану, як організувати та провести дозвілля та цікаві дистанційні заняття за різними напрямками гурткової роботи.

Якість освіти сьогодні багато в чому залежить від того, наскільки ми педагоги розуміємо процеси, що відбуваються з вихованцями, уміємо аналізувати, як вимушене переселення впливають на їхню здатність навчатися. Тому важливо педагогу-позашкільнику добре володіти знаннями щодо надання психологічної допомоги здобувачам освіти закладу.

Широкомасштабні вторгнення росії в Україну так чи інакше торкнулося кожного українця, зокрема і дітей. Хтось опинився в окупації, хтось – у зоні активних бойових дій і змушений переховуватися у підвалах чи укриттях, комусь вдалося виїхати у безпечніші регіони, країни, хтось втратив батьків чи близьких людей, а чиїсь батьки захищають Україну.

Як працювати у стані війни? Як повернути дітей до навчання? Як відволікти їх від сьогодення? Як говорити про війну і чи говорити взагалі?

Психологи радять: на що варто звернути увагу:

ПСИХОЛОГИ РАДЯТЬ: НА ЩО ВАРТО ЗВЕРНУТИ УВАГУ:

- ❖ Терпіння – це, мабуть, найголовніша порада цього часу. Ви можете зіштовхнутися з проблемами концентрації уваги ваших вихованців, дорослішанням, але й одночасним регресом в емоційних реакціях, іграх, поведінці, мові. Крім того, деякі з них можуть стати занадто «прилипливими», а інші – навпаки, колючими та агресивними. Наберіться терпіння і дякуйте, хваліть за будь-яку дію, що вдалася.
- ❖ Дозвіл на почуття, особливо на тривогу, злість. Кажіть, що злість – це нормально, це одна з емоцій, яку ми можемо відчувати. Проте агресія – це шкода і собі, і оточуючим. Запропонуйте їм вилити свою агресію у крик або у биття подушки. Якщо маєте таку змогу, то запропонуйте позайматися з пластиліном, помалювати.

- ❖ Пролийте світло на жорстокість. Обговоріть з вихованцями їхні страхи та почуття. Дайте ім'я страху, а якщо є можливість — намалюйте його. Візуалізація страху — один із найефективніших методів боротьби з ним.
- ❖ Зупиніть відчуття безпорадності. За можливості залучайте вихованців до різних ініціатив та допомоги іншим. Долучайте їх до кіберініціатив. Деякі з них навіть розроблені у формі гри. Навіть зйомка відео в TikTok — вже великий внесок. Або пост у соцмережах. Дія завжди ефективніша в боротьбі з тривожністю за бездіяльність, а будь-яку дію завжди можна зробити елементом заняття .

- ❖ **Давайте відповіді на запитання, які ставить вихованець. Відповіді мають бути чіткими та короткими. Дитина може запитувати про одне й те саме, заходячи з різних боків. Особливо це стосуватиметься безпеки та війни загалом. Не втомлюйтесь відповідати, доки вихованець не полишить самі цю тему.**
- ❖ **Не соромитися чогось не знати. Якщо з вихованцями молодшого шкільного віку достатньо поділитися своїми думками стосовно питань, які вони задають, то з підлітками ситуація може бути складнішою. Їхні запитання можуть завести вас у глухий кут. Не соромтеся сказати прямо, що не знаєте відповіді на запитання, спробуйте разом почитати офіційні джерела та знайти відповідь. Подискутуйте, вислухайте їхні міркування на підняту тему.**
- ❖ **Збудуйте машину часу. Запропонуйте своїм вихованцям збудувати чи уваяти машину часу, яка здатна перенести вас у різні історичні епохи. Щойно опинитеся там, проаналізуйте разом з дітьми, з якими труднощами стикалися люди під час війни. Спробуйте порівняти ваше становище зі становищем та умовами, в яких жили люди в ті часи.**

Розповідайте дітям про героїв сучасності. ЗСУ, волонтери, звичайні люди, які роблять неможливе — розповідайте ці історії. Надихати можна й історією українського народу. Шукайте героїв та героїнь як у фольклорі, так і в сучасних реаліях. Натхненних прикладів боротьби українців сьогодні чимало.

Однією з порад психологів щодо повернення себе до звичного, нормального стану – є дотримання рутинних звичок. Ходити на роботу, виконувати свої обов'язки, а для вихованців навчатися – це, свого роду, також рутина. Як повернути її собі та вихованцям? Головне розпочати: Прорахуйте всі етапи дистанційки. Ментальна карта дистанційного навчання, вибір платформи, графік прямих трансляцій, формат здавання роботи – усе це не просто елементи, а система, яка добре працює, якщо продумана наперед. Не уникайте розмов про війну. Обговорюйте ситуацію, що склалася. Так ви зможете зменшити напругу та встановити довіру з учнями.

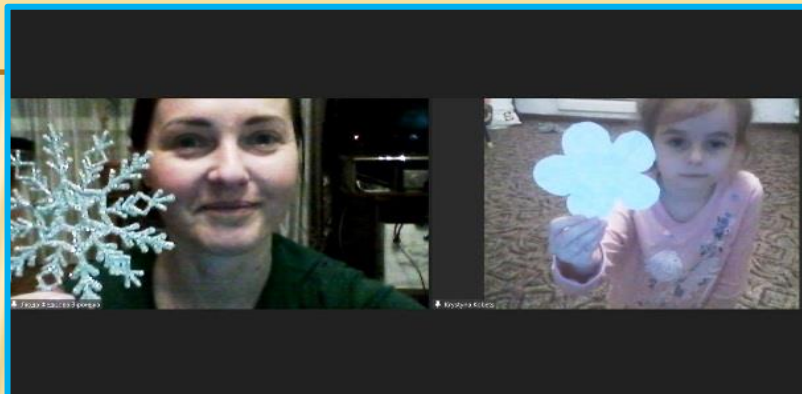
Додайте безпрограшний елемент. Подумайте про моменти, які привертають увагу дітей, до заняття та спрацьовують найбільш ефективно. Вправи, які вони виконують у режимі реального часу, усні відповіді, короткі відповіді в чаті — ось те, що найкраще працює в дистанційному навчанні.

Забезпечте збалансованість онлайн-заняття. Не варто перевантажувати заняття ані інформацією, ані веселощами: усього має бути в міру. Експерти радять зробити акцент на вирішенні потреб вихованців, на їхніх запитах.

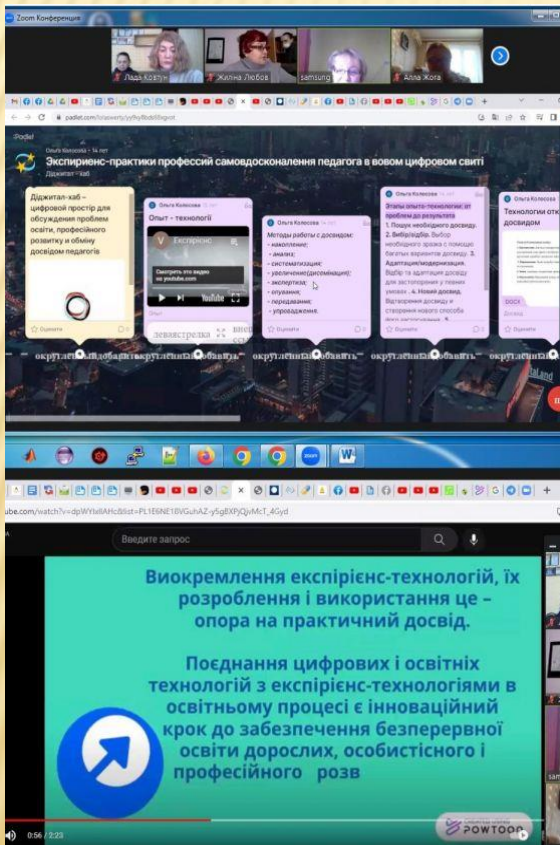

Як приклад із досвіду дистанційної освіти педагогів нашого закладу, можу навести заняття керівника Зразкового художнього хореографічного колективу «Зіронька». При вивченні темпоритму з вихованцями молодшого шкільного віку педагог використовує розроблену самостійно гру [«В різнокольорові сніжинки»](#).

За допомогою методичного матеріалу у вигляді сніжинок різного кольору молодша група вихованців розвиває ритм, виділяючи кожен раз головну сніжинку певного кольору, на яку необхідно виконати два хлопка у долоні. Головна сніжинка постійно змінює своє місце в ряду інших, на всі інші один хлопок у долоні.

За допомогою методичного матеріалу у вигляді сніжинок різного кольору молодша група вихованців Зразкового художнього хореографічного колективу «Зіронька» розвиває ритм, виділяючи кожен раз головну сніжинку певного кольору, на яку необхідно виконати два хлопка у долоні. Головна сніжинка постійно змінює своє місце в ряду інших, на всі інші один хлопок у долоні.

Подібних прикладів, можна навести безліч із занять інших керівників творчих колективів. Повторюватись нема сенсу, всі керівники гуртків нашого закладу, за допомогою платформи ZOOM, постійно приймають участь в методичних об'єднаннях, які організовує методист нашого закладу. Педагоги в дистанційному режимі ознайомились з викликами і можливостями організації роботи гуртків в дистанційному форматі, із досвідом своїх колег.

ВИСНОВКИ

Наш заклад забезпечує підготовку вихованців, які підходять до справи творчо, і разом з тим не відриваються від реалій сьогодення. Практичні вміння і навички, що формуються під час роботи є якісно новими для гуртківців і дають змогу повернути дітей до нормального життя, створити умови для їх розвитку в процесі формування творчої особистості.

Педагоги нашого закладу - це творчі особистості: активні, комунікабельні, динамічні, працездатні, вольові, впевнені у собі, досвідчені.

Підбиваючи підсумок за непростий для усіх нас 2022 рік, пропоную вважати, що педагогічний колектив закладу справився з завданнями, що планувались заздалегідь. Упродовж 2022 року, незважаючи на воєнний стан, вихованці закладу взяли участь у 41 конкурсі (міського, обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів); вибороли 148 призових місць, з них Гран-Прі – 12, I місце – 81, II місце – 38, III місце -17.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД:

1. Відновлення мережі з дотриманням принципів безбар'єрності, доступності, забезпечення безпекової складової для учасників освітнього процесу.
2. Створення креативного освітнього середовища, розвиток матеріально-технічного забезпечення ЗПО відповідно до сучасних вимог.
3. Оновлення змісту позашкільної освіти відповідно до потреб здобувачів освіти в повоєнному періоді, забезпечення контексту позашкільної освіти з інтеграції до європейського освітнього простору.